

VEGYESEK.

— A fővárosi középiskolák fejlődése. A székesfőváros az utóbbi években minden téren óriási haladást mutat. A fejlődés oly méretekben halad, akár az amerikai városoknál. E rendkívüli fejlődés semmi esetre sem normális jelenség, de teljesen megfelel hazánk fejlődésének minden más terén. Hiszen hasonló jelenségeket tapasztalhatunk hazánk történetében az utolsó évszázadban, midőn egyszerre néhány óriási lépéssel utólértük a Nyugatot.

A főváros fejlődése, úgy látszik, az iskola terén sem érte még el azt a fokot, melyen túl már csak a normális arányú növekedés következik.

Dr. Erődi Béla, a Budapest-fővárosi tankerület kir. főigazgatója, a M. Pæd. Társaság alelnöke, rendelkezésünkre bocsájtotta nemcsak a jelen iskolai évi beírás eredményeit, hanem a fővárosi középiskolák statisztikai adatait 16 évre visszamenőleg.

Ezek az adatok érdemesen világítják meg a székesfőváros középiskoláinak fejlődését. Kiténik ezekből mindenekelőtt az, hogy a fővárosi középiskolák tanulóinak száma e 16 év alatt, mióta *dr. Erődi Béla* főigazgató áll a tankerület élén, megkétszereződött. Míg 1901—1902-ben az összes középiskolai tanulók száma: 55'88, addig a jelen iskolai év kezdetén 11,428. Érdekes, hogy a reáliskolai tanulók száma 16 év alatt alig változott lényegesen. 16 év előtt volt: 2286 reáliskolai tanuló, s jelenleg van 2694. De még érdekesebb, hogy jelenleg kevesebb a reáliskolai tanulók száma, mint amennyi 10 év előtt volt. Tíz év előtt u. i. 2826 reáliskolai tanuló iratkozott be, tehát 132-vel több, mint az idén. Ezzel szemben óriási módon nagyobbodott a gimnáziumi tanulók serege. Ha csak ezeket tekintjük, azt látjuk, hogy ezek száma nemcsak még egyszer akkora, hanem annál is több. Míg 16 év előtt összesen 3302 gimnáziumi tanuló járt a főváros iskoláiba, már 6 év előtt is 6271 volt a száma, jelenleg pedig 8734. E számban benne foglaltatnak a gimnáziumi leánytanulók is. 16 év előtt nem volt még leánygimnázium. 6 év előtt csak egy leánygimnázium volt 330 tanulóval. Jelenleg három leánygimnázium

van 792 tanulóval. Ha azonban a leánytanulókat — mintogy 16 év előtt csak főgimnáziumok voltak — leszámítjuk, akkor is több mint megegyezserannyi a tanulók száma. 16 év előtt volt 3302 gimnáziumi (fű) tanuló, s ma van 7942 gimnáziumi fűtanuló.

Itt közöljük áttekinthető táblázatokban ez évek statisztikáját. Aki e számokat tanulmányozza, s esetleg összehasonlítja külföldi városok statisztikájával, még sok érdekes megfigyelést tehet. Fölvívjuk olvasóink figyelmét ezekre az adatokra, melyek azért értékesek, mert a mi viszonyaink hű tükrét adják.

I. A Budapest-fővárosi középiskolai tanulók 1891/2-ben.

Az intézet neve	Oszályok száma	A beirt tanulók száma	A tanulók vallása							Összesen
			róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	ev. ref.	ág. h. ev.	unitárius	izraelita	
II. ker. kir. kath. főgymn.	12	527	365	4	11	37	31	3	38	489
Kegyesrendi főgymn. — —	13	871	576	2	9	15	12	2	26	642
V. ker. kir. kath. főgymn.	11	618	219	1	1	16	19	2	293	551
VII. „ áll. főgymn. — —	12	708	236	2	6	16	13		352	625
László-féle „ — —	8	90	49		2	9	8		18	86
Ev. ref. főgymn. — — —	9	474	131		7	200	34	3	90	488
Ág. h. ev. „ — — — —	9	409	26		3	20	201	1	158	421
Gymn. tanulók összesen	74	3497	1602	9	39	313	318	11	975	3302
II. ker. áll. főreáliskola	10	393	268		2	18	30	1	46	365
IV. „ közs. „	12	496	223		2	12	22		182	451
V. „ áll. „	14	764	151		1	17	31	1	528	729
VI. „ „ „	4	211	38			1	7		142	211
VIII. „ közs. „	12	565	307		4	24	22		173	530
Reálisk. tanulók összesen	52	2429	987		9	72	112	2	1071	2286
Középkisk. tan. összesen	126	5926	2589	9	48	385	430	13	2046	5588

II. A Budapest-fővárosi középiskolai tanulók 1901/2-ben.

Az intézet neve	Osztályok száma	A beírt tanulók száma	A tanulók vallása							Összesen
			róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	ev. ref.	ág. h. ev.	unitárius	izraelita	
I. ker. áll. főgymn.	12	568	323	3	4	53	53	2	85	523
II. „ kir. kath. főgymn.	8	445	320	2	10	40	31	3	21	427
Kegyesrendi főgymn.	12	692	577	4	8	28	17	1	40	675
V. ker. áll. „	11	732	202	3	3	22	36		420	686
VI. „ „ „	9	513	174	2	2	11	1		322	414
VII. „ „ „	21	1320	415	4	15	49	39	4	705	1231
VIII. „ „ „	16	946	423	15	9	59	27	6	337	867
László-féle „	8	71	31		3	15	7		15	71
Ev. ref. „	8	596	108			289	32	1	108	538
Ág. h. ev. „	10	517	30		1	24	250		204	509
Főgymn. összesen	115	6400	2603	33	55	581	493	17	2257	5941
O. N. E. leánygymn.	8	317	122	25	20	18	27	2	156	330
Gymn. tanulók összesen	123	6717	2725	58	75	599	520	19	2413	6271
II. ker. áll. főreáliskola	10	457	288		3	19	51		76	437
IV. „ közs. „	12	555	274	1	2	21	31	1	191	520
V. „ áll. „	15	785	161		2	16	28	1	531	739
VI. „ „ „	13	614	157	2	1	16	18	2	355	529
VIII. „ közs. „	12	621	295		4	33	28	2	239	601
Reálisk. tan. összesen	62	3032	1175	3	12	105	156	6	1392	2826
Középkisk. tan. összesen	185	9749	3900	61	87	704	676	25	3805	9097

**III. Kimutatás a fő- és székvárosi tankerület középiskoláiba
beirt tanulókról az 1907/8. tanév elején.**

Az intézet neve	Osztályok száma	A tanulók vallása							Összesen
		róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	ev. ref.	ág. h. ev.	unitárius	izraelita	
I. ker. áll. főgymn. ---	12	349	5	6	62	67		90	579
Budai kath. Conv. főgymn. --	1	28	1						29
II. ker. kir. kath. " ---	8	332	3	9	45	42	2	24	457
III. " áll. " ---	9	219	2	1	27	23	3	73	348
Kegyesrendi " ---	12	620	7	6	26	17	2	23	701
V. ker. áll. " ---	11	156	1	2	19	9	3	459	649
VI. " " " ---	13	166		1	13	8		476	664
VII. " " " ---	16	254	4	16	31	19	2	652	978
VII. " külső áll. " ---	18	510	11	6	63	31	1	460	1082
VIII. " " " ---	17	410	10	1	49	32	1	312	815
X. " fisztv. telepi " ---	6	128	1		22	13		67	231
X. " kőbányai " ---	3	60			11	11		27	109
László-féle főgymn. ---	7	30	1		5	2	1	13	52
Ev. ref. " ---	12	155	3	10	297	34	6	90	595
Ág. h. ev. " ---	12	55	1	1	55	244		297	653
Fiugymn. tanulók összesen	157	3266	50	59	725	552	21	3063	7942
Orsz. Nőképző-Egyl. leánygymn.	7	95		9	27	18	3	162	314
IV. ker. közs. leánygymn. ---	8	142	2	2	20	16	1	159	345
VI. " áll. " ---	4	36		2	3	15		77	133
Leánytanulók összesen	19	273	2	13	50	49	4	390	792
Gymn. tanulók összesen	176	3745	52	72	775	601	25	3461	8794
II. ker. áll. főreáliskola ---	10	331		6	27	47	2	58	471
IV. " közs. " ---	12	256		4	27	26	1	214	518
V. " áll. " ---	12	173		2	26	27	3	409	639
VI. " " " ---	12	157		1	17	27	1	334	537
VIII. " közs. " ---	12	251	4	2	28	39		195	519
Reálisk. tanulók összesen	58	1168	4	15	124	166	7	1210	2694
Beirt tanulók összesen	234	4913	56	87	899	767	32	4671	11428

— Nemzetközi oktatásügy, külföldi hallgatók. Néhány év előtt nem csekély feltűnést keltettek azok a zavarok és összeütközések, amelyek a párisi *École de Médecine* hallgatói között támadtak a külföldi diákoknak tömeges előzönléséből és az abból várható versengésből. Ezt a visszahatást már akkor sem helyeseltük, mert hisz abból, hogy a külföldi tanulók nagy számmal keresik fel ezt vagy azt a főiskolát, az illető országra nem csupán erkölcsi és tudományos, de egyúttal nemzetgazdasági előnyök is hárulnak. E mellett nem szabad kicsinyelni azokat a magasabb emberi, mondhatnám «legjobb értelemben vett nemzetközi előnyöket» (Apponyi) sem, amelyek a jövő értelmiségének ilyenén előkészítéséből fakadnak. [Azok, akik külföldi iskolákat látogattak, hazájukba visszatérve, nem csupán hálásan fognak mindenba szellemi gyarapodásuknak forrásaira visszagondolni, hanem bizonyos tekintetben ama nemzet közvetítői és apostolai is lesznek s leghivatottabbak arra, hogy a kölcsönös megértést és megbecsülést közvetítsék. S ebből a szempontból, valljuk meg őszintén, a vezető kulturnépeknek legsajátabb érdeke, hogy nemes versengésben a maguk szférájába vonzzák a kisebb nemzeteket. Ennek pedig egyik leghatásosabb és legmodernebb eszköze ép a felső iskoláztatás.

Ilyen s ehhez hasonló gondolatok és érvek lebeghettek a francia kormány előtt, amikor a közelmúltban (lásd *Le Mémorial Diplomatique* 1907 április 21. számát) egy miniszterközi értekezleten behatóan vitatta meg azokat a módozatokat, amelyek alapján külföldi hallgatók francia fő- és szakiskolákra bocsáthatók. A külügyi, közoktatásügyi, kereskedelmi, földművelésügyi és közmunkaügyi minisztériumok egy-egy főképviselőjéből megalakított bizottság beható tárgyalás után egyhangúlag megállapodott abban, hogy azt a szabályzatot, amely külföldi hallgatóknak francia fő- és szakiskolákba való felvételére vonatkozik, a legszabadelvűbb értelemben fogja módosítani.

Addig is míg ezen új szabályzatnak részleteit közölhetnők, kifejezetten hangsúlyozni szeretném ennek a lépésnek nagy elvi jelentőségét a nemzetközi tanügy szempontjából. Én úgy látom, hogy a «jogosítások» túltengése megszülte a visszahatást, mely minthogy az egységes iskola révén nem boldogulhatott, az egységes jogosításhoz folyamodott. Ugyanaz a szabadelvű szellem, mely ezt a középiskolai oktatás terén megérlelte, lassanként a felső oktatásban is előrenyomul s ha majdan — ami bizonyosra vehető — a francia példa a többi kulturnemzetek részéről is követőkre akad, a világkultúra terén be fog köszönteni az egész vonalon az a korszak, amely a holt betű ridegségénél többre tartja a szellemnek azt a szabadabb mozgását, amelyért a tehetség és szorgalom mindennél jobban kezeskedik. Ebből fakad majd idővel a nemzetközi jogosítás és egyenjogosítás. kf.